

Богдан Яськів

**УКРАЇНА “TERRA COGNITA I TERRA INCOGNITA”
(за результатами навчання по програмі Німецької служби
академічних обмінів Університету ім. Й. В. Гете,
м. Франкфурт-на-Майні)**

У статті за результатами анкетування студентів десяти європейських країн зроблено спробу проаналізувати бачення наслідків сучасних євроінтеграційних процесів. Висловлено бачення автора і подано пропозиції щодо інтенсивності залучення соціальних і державних інститутів до вирішення проблем, пов'язаних із культурною інтеграцією і місця України у світовій співдружності в умовах глобалізації.

Ключові слова: інтерактивна соціалізація, комунікаційні системи, масова культура, діалог, європейська інтеграція, студентські академічні обміни.

Yaskiv B. Ukraine as terra cognita and terra incognita (as a result of studies by Trinig programm of the German Academic Exchange Service of Goethe University, Frankfurt am Main)

In this article the results of surveys of students from ten European countries attempt to analyze the consequences of modern vision of European integration processes. The author expresses his view and gives suggestions on the intensity of involvement of social and state institutions to solve the problem of cultural integration and Ukraine's place in a world commonwealth in the face of globalization.

Keywords: socialization, systems of communication, mass culture, dialog, integration, student academic exchanges.

Яськів Б. Украина “terra cognita u terra incognita” (по результатам обучения по программе Германской службы академических обменов Университета им. И. В. Гете, г. Франкфурт-на-Майне)

В представленной статье по результатам анкетирования студентов из десяти европейских стран, осуществлена попытка проанализировать взгляд на последствия современных евроинтеграционных процессов. Автор изъясняет своё отношение и даёт рекомендации относительно интенсивности причастности социальных и государственных институтов к решению проблем с культурной интеграцией и значимостью Украины в мировом сообществе.

Ключевые слова: интерактивная социализация, коммуникативные системы, массовая культура, диалог, европейская интеграция, студенческие академические обмены.

Як відомо, соціалізація є процесом залучення особи до певних цінностей, що формують в неї соціальний досвід, в межах якого відбувається становлення і розвиток цілісної особистості. Що стосується політичної соціалізації, то її вкоріненість у суспільну свідомість залежить від тих соціальних свобод, які є наявними в тому чи іншому соціумі залежно від державного устрою країни. Не винятком такого процесу є і Україна.

Очевидним є те, що сучасні комунікаційні системи значно розширюють можливості доступу до багатоканального і всебічного отримання інформації у панорамі світових соціальних процесів і подій. Приєднання до всесвітньої мережі інтернету все більшої кількості людей і особливо молоді стає буденним проявом нашого часу. У контексті сучасної культури як принципу певного ставлення до світу це явище вже звично увійшло в нашу свідомість як глобальне. Саме інформаційні технології створюють умови для формування масової культури і стають її визначальними чинниками як явища багатогранні і водночас неоднозначні у своїх позитивних і негативних проявах.

Якщо не брати до уваги глобальні негативні прояви масової культури, такі як загальний низький духовний рівень, смакування насиллям, жадоба до багатства тощо, то в ній ми можемо знайти цінності, що кілька десятиліть тому були переважно примарними. Це широкий доступ мас до джерел інформації і їх залучення до світових культурних надбань сучасної і минулої епох. Культура як феномен усвідомленої цілеспрямованої людської діяльності і людського духу в цілому проявляє свою універсальність, творячи буття людини в різних соціокультурних світах із можливістю переходу з одного світу в інший. Цю ознаку культури влучно охарактеризував основоположник російської та американської соціологічних шкіл Петерим Сорокін, зазначивши: "... культура есть не просто конгломерат разнообразных явлений сосуществующих, но никак друг с другом не связанных, а есть единство или индивидуальность, все составные части которого пронизаны одним основополагающим принципом и выражают одну и главную ценность... Именно ценность служит основой и фундаментом всякой культуры. По этой причине важнейшие составные части такой интегрированной культуры также чаще всего взаимосвязаны: в случае изменения одной из них остальные неизбежно подвергаются схожей трансформации" [1, с. 429].

В ході останніх десятиріч такі трансформації у світі, безперечно, відбулися. Це закінчення періоду „холодної війни”, розпад Радянського Союзу і, як наслідок, утворення нових незалежних держав, що надало можливість представникам різних культур і національностей вільно спілкуватись і обмінюватись думками. Сучасний європейський світ надає можливості для міжкультурного діалогу як способу досягнення людиною розуміння особливостей іншої культури. Все це стає можливим за умови спілкування на різних рівнях, а особливо на рівні студентських академічних обмінів. У цьому випадку інтрекомунікативна соціалізація є, поза сумнівом, позитивним чинником глобалізаційних процесів. Саме спілкування на рівні діалогу надає йому суб’єкт-суб’єктної спрямованості між співбесідниками, що своєю чергою, сприяє пошуку спільної системи цінностей. При цьому принципове значення має доброчесність у спілкуванні, відкритість, пластичність і толерантність. Тут необхідно бути обізнаним з культурними особливостями представників різних націй, оскільки культура, на думку Френсіса Фукуяма, визначається ще і як рівень етичних звичок, що передаються по традиції [2]. На психологічному рівні це може проявлятися у національному самоцентризмі, що, своєю чергою, може завадити відкритості спілкування.

У 2008 році одній зі студенток рівненського ВНЗ випала нагода навчатись в Університеті ім. Й. В. Гете у м. Франкфурт-на-Майні за програмою DAAD (Німецька служба академічних обмінів). Викладачі кафедри філософії Національного університету водного господарства та природокористування розробили анкету, згідно з якою було проведене опитування європейських студентів.

Під час соціологічного опитування в університеті ім. Й. В. Гете за участю 13 представників з 10 країн були отримані такі результати:

На питання “Чи повинен Євросоюз розширюватися?”

“так” відповіло 7 опитуваних (Греція, Франція, Іспанія, Словаччина, Німеччина, Польща, Фінляндія);

“ні” відповіло 4 опитуваних (Греція, Франція, Італія, Румунія);

Інші варіанти:

“Не маю думки з цього приводу” – 1 опитуваний (Угорщина);

“Поки що ні” – 1 опитуваний (Данія).

На питання “Який варіант є найкращим для розвитку країни?”

“Стати членом НАТО” відповіло 5 опитуваних (Греція, Франція (2), Польща, Фінляндія);

“Займати нейтральну позицію” відповіло 6 опитуваних (Греція, Словаччина, Німеччина, Румунія, Угорщина, Данія);

“Не вступати в міжнародні військові організації” відповіло 2 опитуваних (Іспанія, Німеччина);

Інші варіанти:

“Стати членом ЄС” відповів 1 опитуваний (Італія).

На питання “Вступ до НАТО для країни – це?”:

“Більша захищеність” відповіло 5 опитуваних (Греція, Франція (2), Італія, Польща);

“Більший престиж” відповів 1 опитуваний (Польща);

“Елемент приєднання до європейського та атлантичного товариства” відповіло 7 опитуваних (Греція, Словаччина, Італія, Польща, Угорщина, Данія, Фінляндія);

Інші варіанти:

“Суцільний хаос” відповів 1 опитуваний (Греція);

“Показник того, що ти друг США” відповів 1 опитуваний з Франції;

„Втрата суверенітету” відповів 1 опитуваний (Німеччина);

“Відповідальність та взяття на себе обов’язків” відповів 1 опитуваний (Румунія).

На питання “Як змінилося життя громадян Вашої країни після вступу до НАТО?”

“Я відчуваю себе більш захищеним від тероризму” відповіло 2 опитуваних (Франція, Польща);

“Підвищився рівень життя” не відповів жоден опитуваний;

“Нічого не змінилося” відповіло 11 опитуваних (Греція (2), Франція, Іспанія, Словаччина, Німеччина, Італія, Румунія, Угорщина, Данія, Фінляндія).

На питання “Які цінності Ви вважаєте цінностями європейського співтовариства?”

“Висока соціальна стабільність” відповіло 8 опитуваних (Греція (2), Франція, Іспанія, Німеччина, Італія, Румунія, Угорщина);

“Християнство” відповів 1 опитуваний (Словаччина);

“Подібність культур та світоглядних традицій” відповіло 4 опитуваних (Франція, Німеччина, Італія, Польща);

Інші варіанти:

“Демократія, верховенство прав людини” відповів 1 опитуваний (Італія);

“Економічна та культурна міць” відповів 1 опитуваний (Данія);

“Співпраця, соціальна стабільність, розуміння інших культур” відповів 1 опитуваний (Фінляндія).

Як видно із анкетних питань, відповіді іноземних студентів стосувались перш за все їхнього ставлення до процесів європейської ін-

теграції та тих переваг чи негативних наслідків, які пов’язані з входженням їхніх країн до європейського співтовариства. А що ж знають ці студенти про Україну як молоду незалежну європейську державу? На жаль, небагато. У приватних розмовах нас здебільшого знають через аварію на Чорнобильській АЕС та як країну, де у 2004 році відбулася “помаранчева революція”. Надзвичайно схвальною була позиція України у підтримці Грузії під час воєнного конфлікту з Росією. Нашим близьким сусідам відомий високий рівень корупції, політичне протистояння та економічна нестабільність. Необхідно зазначити, що з боку європейців відчувається прояв доброзичливості і надії, що ми впораємося з цими тимчасовими труднощами (хоча останні події свідчать, що широкий спектр українських політичних, соціальних та економічних реформ може зробити наше благополуччя віддаленим на невизначений час).

Разом з тим, ми не повинні опускати руки, а докладати максимум зусиль для інтенсивного розширення та налагодження культурних зв’язків із європейською та світовою спільнотою. Ці зв’язки повинні здійснюватись багатоканально. Наприклад, одним із таких каналів має бути (і це їхня пряма й безпосередня місія) робота дипломатичних служб. Можливо, настав час прийняти закон про інформування населення щодо їхньої роботи з пропаганди української культури. Таким чином, повноваження та обов’язки дипломатичного корпусу необхідно розширити і зробити більш публічними. Інший, ще ефективніший культурно-інтеграційний напрямок – це продовження практики молодіжних студентських навчальних обмінів.

Необхідно зрозуміти і прийняти аксіому, що освітні навчальні заклади на державному рівні у всі часи нашої історії були засобами вертикальної соціальної циркуляції. В суспільствах, де школи були доступні всім верствам, шкільна і вузівська система ВНЗ являє собою “соціальний ліфт”, який несе низи населення до успішного життєвого становлення. Саме тому наша освічена молодь, вихована в дусі українолюбства і патріотизму, здатна і повинна інтегрувати нас в європейську сім’ю. Адже культурно і політично благополучніші народи навряд чи опустяться до нас на цьому “соціальному ліфті”, аби, зрівнявшись з нами у культурно-побутовій відсталості і політичній безпорадності, зрозуміти нас і допомогти. В будь-якому разі, історія людства таких прецедентів не знає, тому й Україна не стане винятком. У таких випадках римляни говорили: “Manifestum non eget probatione” (“Очевидне не потребує доказів”), а відомий італійський філософ ХХ ст. Ніколо Аббаньяно, досліджуючи феномен свободи, в

одній зі своїх статей зазначив: “Пошук нових і більш високих форм згоди між людьми, навіть якщо він породжує протидію і протиріччя, є найкращою данню повазі істинної згоди” [3, с. 232-236].

Література:

1. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество / Общ. ред., сост. и предисловие А. Ю. Согомонов. Пер. с англ. – М., 1992. – 543 с.
2. Фукуяма Ф. Главенство культуры // Русский журнал. – 14. 07. 1997.
3. Аббаньяно Н. Мудрость жизни // Для свободы полезно спорить. – Санкт-Петербург. – 1996. – 319 с.

***Рецензент:** кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії Національного університету водного господарства та природокористування Л. Д. Світайло*